

ביקורת וביבליוגרפיה

משה בריטברד, דקדוק לתלמידים

עם מרגלים והקראות, חלק א': נקוד ושמות

וחולק ב': פעלים וסינטטיס, ריבגה חרץ"

דקודקה של הלשון העברית בספר זה אינה מוסדר בשיטה החדשנית המדעית אלא בשיטה הישנה האסכולתית, אבל הספר אינו כלל ספרי הדקדוק שבאותה השיטה, לא כאותם של גנדיים ולא כאוטם של קטנים ולטחילים. חישב הוא במינו. קטנים ולטחילים נמחבר, אף על פי כן השפיע עליהם המחבר הרבה ונמנעו מהם כמעט את כל הדקדוק האטימולוגיים וראשי ידועות סגנופטיסיות, שלא נזכר חם אף לeldomדים כאלו. והמחבר אינו חשש שטוא יהא למוד זה של דקדוק למשאוי על החלמירים, כשהם שמורים רבים וחושvos לה, ואין מבקש לחכוב עליהם תורה זו ולטשוך את לבם אליה ודока על ידי טעות הכללים ורבי הצירורים וכדומה... החלמירים מקבלי מדרות ומושכי לנו הם בעיניו ועליהם להבליע הרבה, אם אך רצונו של המורה בכך... והרוי החינוקות הלטודים של ישראל הם, ומהם אינו רופס כשל תינוקות גוים, ורגאנם היתרה החששנות של הטופרים והמחברים להם דאנת הכל היה — ויכולים הם לעכל הכל... ויפה עשה המחבר שנתק בזה את מורת החחטורה והתקפורה והכניתה לתוכן הספר. ומפני שמורה הוא המחבר יודיעו את נפשות תלמידיו, והספר הוא פרי נסיוונתו של כמה שנים, — השכיל לחלק את כל הולmr הרוב חלוקה ישירה ומתקבלה על הדעת ולנסח את הכללים לפי כוח השגחתם של הקטנים, ותרנגולים אחריו הכללים נחן להם, שהם לפי רוחם ובעקר מחייהם ומהספרים היודעים להם (ספרי התורה והנבאים וספריו כרטסתומתיות), ולתרנגולים הוסיף עוד הכתבות ("חקראות" אצלם, בטשות), שבחן באות חבות הנבראות אחת מחרברת באותיותהן והדומות בהברתן זו לו מושך או דמו במקצת (כגון לא-לו, אפוא — איפא, אין — עין, אל — על, אם — אם וכיווץ

בזה), כדי להבחין בין חבות כאלו ולחמתן בכתיבתן ההלכתה, ובדרך כזו מתרכו חכל לנקותת התוֹךְ, וחכל נעשה קבוע וברור, והתקודט קונה לו תורה שלמה בדקדוק הלשון, עד כמה שהיא רואה להנתן למתחילה שכמותו. הכללים המותחים וכל פרטי פרטיהם, שאינם לוגדים כאלו, אינם מצויים, כמובן, בספר, אבל הכללים העקרוניים הנתונים כאן בלאם, וכל העובר על ספר זה מסנו לעצמו את דקדוק הלשון במדה הנונה ומתחשר בכתב ישר ומדויק, ואינו זוקק אלא לאחת לסת בספריו דקדוק חשובים ומשמעותיים.

המחבר לא נחפז, כפי שהוא מודיעו בעצמו בהקדמתו, לחידש בספריו זה חודשים, שלא הוא עדין בספריו הדקדוק הקורטניים, אלא למלאות מה שהסר בתוכן, ככלומר לתקן מה שפנום בהם: לחקל את הסבר הכללים; להרבות בתרגוניים; לערוך את הכללים והתרגוניים מערכות ויכולו יהא משמש מדרגה לכללים הבאים אחריו; לחלק את כל החומר בדרך אחרת נoha יותר (בעיקר, הכללים של סמכות אחר נטיות השמות; ככלוי כל הנורות תחלה ורק לבניין פועל בלבד, ואחר כך באים כל שאר הבניינים בגין השלים ולבסוף כל הנורות בכל הבניינים, וכדומה); ולהרנו את התלמידים באורתוגרפיה ישירה בשפע הכתבות (שהזוכרו למטה).

ויש להזכיר, שבכל אלה תקן המתכבר בהרבה מה שהיא עדין פנים עד היום, וספריו מכך לאקותו של דבר, על גומדו.

אבל משכלה רוחוק עדין הספר. החסרון הנדרול העיקרי שבו הוא, מה שיטותו היא השיטה הישנה, ושעל פיה כלוי הדקדוק הם "חוקים", שטעמיים עולם ממנה, וגורנות", שקשת לו לשלכל לתפסן,ומי שהוא זוקק לשיטת זו Zarit לא נועם את עצמו לקבב הכל ולhalbיע הכל — ולא לכל אודם יש לה וסבירנות לוה... מה שאינו כן בשיטה החדשת המדעית, בשיטה הטולינית את לוגדריה בדרך ההתחפות החסותרית והשואתת של הלשון לשאר הלשונות האחיות, שכליו הלשון על פיה הם "חוקים" שבליים, והכל מספקר ומחזר, וגוזרות אין בה, ותלכודו הדקדוק נעשה קל וערב ומושך את הלכט; ועוד חסרונו גדול יש בו, מה שהוא ספר דקדוק, לא של הלשון שצדרין לשוננו שלו. בכל הספר בלו בשני חלקיו ישנים אך תשעה מקומות, שבהם מצוייה שימוש לבי להו שהוא לחשון המשנה ולחשון המאוחרה" (בחילק א, ב-§ 31, בסוף; § 32, הערכה; § 57, הערכה; § 65 הערכה ד'; § 66, סוף; § 69; ח'ב, § 17 הערכה; § 26 הערכה; 2, § 27, הע' (3).

חוין שני חסרוןנות אלו מצוים אף כ' ל' מילים של קווים חמ וαιינס מרויקים: בחუרות לְכֹלְיוֹ התנוועה (ח"א, § 6) לא מוכא כל', שאף הקטן שאחריו דגש כפֶלָן (חוק), הכא בַּגְּזָר (הברחה) שאינו מוטעמ, קבר אוף הוא, כוה של אחריו שוא נח, 0. וודונמה בין "חולש", שחוילם שכט משנתנה לְקַטֵּן קטן, מביא המחבר את חבת "חֲקָשִׁים", שהחית שבח טנוקדת בחטף קטן ולא בקטן קטן! וכן אף בחק' ב, § 7 נחונות לְדָרְגָמָה תבות אָנוֹנִי וְחַלְיוֹ" כאחת לְקַטֵּן קטן! וב-§ 46 (ח"א), בהפוך הורבים: הקטן של "חֲדָשִׁים" כוכא לְדָרְגָמָה לְחַטֵּף קטן! ובפרק זה נאמר: "התנוועות חן שְׂטוֹנָה" — ובחק' ב, § 7, מלמדנו המחבר שתנתנוועות חן עשר. בונתו היהת כן ל' צורה התנוועות, ששטוננה חן — ומן הרاوي היה גאנח את הכל' ברור ומפרש!

ל-§ 11. לא התטעמה של המלה קרויה טעם או נגינה, אלא סימנה של החטעתה.

ל-§ 18. א. חוות מסוימי-ה ווי יש עוד סיומים של פון נקכת.

ל-§ 22. חוות מן "טליות" יש אף "טליות"¹

ב-§ 24 ב' נאמר, שהשמות הבאים אך במספר יחיד בלבד הם, על פי רב, שמות החרט — ושימוש חמור בלשון לא הוכיר עדין המחבר. ב-§ 14 מהלך המחבר את חسمות רקס לפרטאים ולכלליים, ואת שמות הקבוץ אינו מזכיר אלא שם ולא קן; ושמות החומר הרי אף הם באים במספר רבים, המראה לא את רבוי הנטמות אלא רבוי המינויים: חַלְבִּים, כְּפָפִים², עַפְרָהִים³, שְׁפָנִים, יְינָנוֹת⁴, סְלָתָות⁵, קְפָהִים⁶, זְקָבִים⁷). ואף כמה ממשות העצמים הרוחניים באים במספר דיבים: מן "בינה", שה לחבר מבייא לְדָרְגָמָה, יש בינות⁸. טן "חובנה" — תכונות⁹ ומן "דעה" — דעתות¹⁰. וכך יש זקונים, בחרות¹¹, בחרות¹², געורים,

(1) זבים ד', ח' ווי; ירושלמי סנהדרי י', כ"ג, ד'.

(2) בראי פ"ב, כייח וליה; כתובות י' ד'; ח' ג'; תמורה ו' י'; ירו', יומא ראש פ' ד' ובשאר מקומות.

(3) מש' ח', כ"ו; אווב כ"ח, י' ; מדריך, במ"ר, ט'.

(4) שקלים ד', ג' ווי; ביצה א', ט' ; ע"ז ד', ב' ; תמורה י' ד'.

(5) שם ומכוירים י', ב' ; ירו', חלה רפואי ובשאר מקומות.

(6) מנחות ח' ז' ; מכשוריין י', ב' ; ירו', חלה שם ובשאר מקומות.

(7) פרדר, שמות ליה; שה"ש, עפדיין; ערובין נ"ג, ע"ב.

(8) ישביעי כ"ה י"א.

(9) שם ט', י"ד; תחל' פ"ט, ד'; ע"ח ע"ב; מש' י"א, י"ב; כ"ח, ט"ז; אווב ל' ב', י"א.

(10) ש"א ב', ג' ; אווב ל' ג', ד'.

(11) במד' י"א, כייח.

(12) קה' י"א, ט' ; י"ב, א'.

נעירות¹), עליות, אוניות, נגחות²), אפלות³), חשבים⁴), וכיוצא בזה — והמחבר אינו מזכיר כל אלה כללו וככל!

ל- § 32, הערת. חוץ ממשות העצמים הפרטיים הבאים ביהם, שביהם נופלת ההא, יש אף כמה שמות עצמים כלולים, שנשתמשו בהם כימי הבינים, ביהם בחשפתה החא, ובכלו שום חוספת של איו אות, כגון מדינה — מדיני, או בהשחתה ובחוספתנו, כגון תורה — תורני. אבל מה לו למחבר וללשונו המאוחרת, כאשרין לו עסק אלא בלשון התקרא בלבד?

§ 34. סיום זה, לפי דעתו של המחבר, הוא לחזק התאר — ואינו אלא אחד הסימונים של שמות התאר, שאינו בא כללו לחזק. והכפלה האותיות בשמותiar האר (לאו דוקא בצעדים ונוגנים), לפי דעתו, מראה על הקטנה, מה שלאותו של דבר אך ההפלה בצעדים ונוגנים בלבד מראה על הקטנה, ובשמות אחרים מראה ההפלה>Dوكא להנראה!

חלק ב, § 33. בדרך הצווי מובאה דגמת דוקא מומן עתיד: ישבו, וצורת שמו אינה שם כל עקר!

§ 20. בנטיה של פעל "למוד" מסומן, שבינוי פועל מבניין פעל אין — והוא מצוי⁵ !

§ 29. הצווי מבניין פעל מגורה ע"ע לנוכחות קן בספר הוא: סבנה, ולא ספינה. המחבר נגרר, בטעות, אחר בְּגַנְבֵּי⁶.

§ 33. לוח ביגוני פועל מן "שוב" וגפל אין שם — ומן "שוב" יש במקרה⁷), ומן "גפל" יש בלשון המשנה⁸.

§ 52. לפי דעתו של המחבר יש מבניין פעל של ראשי ע"ע אך עתיר חלים בלאה, הבא בשתי צורות, בצורת איתן⁹ קומותות (כנון אָסֶב, יָסֶב) ובצורת א' סגולה ויתן¹⁰ חרוקות (כנון אָבֶת, יָבֶת), ולעתיד צורי (יָגָן⁹, יָהָן¹⁰) וינגן¹¹).

(1) ירמי ל'כ, ל'.

(2) ישעי נ"ט, ט'.

(3) שם שם.

(4) שם נ'ו, י'.

(5) דה'יא ה, יה.

(6) עין בחרות הלשון בחחתחוותה של שניר, ע' 357, בהערה.

(7) מיכה ב', ח'.

(8)

(9) ישעי לא, ח' ; זכריו ט, טז ; יי'ב, ח'.

(10) ישעי יג, י' ; אירוב לא, כ'ז ; מ"א, י'.

(11) בראי כ"ט, י'.

ונגיד¹), נתקוץ², פְּגַזְיָנָה³)) אין שם שום זכר. ועל עתיד פתוח (ונל⁴), וניל⁵), יתם⁶), ימס⁷), מתח⁸), ימחט⁹), ימחמגה¹⁰), יטול¹¹), נטול¹²), יטרא¹³), יטרא¹⁴), נצח¹⁵), ונצח¹⁶), נטצח¹⁷), ואקְל¹⁸), ואקְל¹⁹), גְּקָלָה²⁰), גְּקָלָה²¹), גְּרָשׁ וְגְרָשׁ פְּרָשׁ וְגְרָשׁ פְּשָׁס²²), וְפְשָׁס²³), וְפְשָׁס²⁴), וְפְשָׁס²⁵) הוא מערער עיר (שם בחתורה). ומכל העיתדים שעיל משקל אפקט הטנווים למעלה סוביא הוא אך יפל ותול²⁶), וכאילו יותר אין בלשון. ומשנים נשתיר לו אך אחד, יידל²⁷, ועל "תול²⁸" אומר הוא בעצמו שמסתבר שהרש בחבה זו איינו זילל²⁹ אלא "אוזל"²⁷), ושלאותו של דבר, דעה זו היא המתכבדת²⁸); זידל²⁹, לפיד רעתו, מבני נפעל הוא. אבל שתי דאיות

(1) מל"א ז/ ל"ב.

(2) שוי ט/ ניג = פְּגַזְיָנָה.

(3) שיא ג/ י"א.

(4) ישעיה י"ה ד/.

(5) שוי ז/ ז.

(6) דבר י"ט, ז; קה"ד י"ג.

(7) מל"א א/ א.

(8) יהוד כ"ה י"א.

(9) הווע ז/ ז.

(10) ברא ל/ ל"ה.

(11) איזוב י"ח, טז.

(12) שם י"ה, ב/.

(13) תחל' ליז ב/; איזוב כ"ה, כ"ה.

(14) ישעיה כ"ה, ט.

(15) מש"ד ז/ זב; איזוב כ/ כ"ב.

(16) ברא ל"ב, ז; שוי ב/ טיז; ש"ב י"ג, ב/.

(17) שוי ט/ ט; שיא ל/ ז.

(18) ברא פ"ג, ח.

(19) שם שם, ד/.

(20) שיא ב/ ל.

(21) דרכ' כ/ ג; ישעיה ז/ ד; ירמיה נ"א, מ"ה.

(22) ברא מ"ג י"ט; יהוד י"ב; י"ט.

(23) יהוד י"ט, ז.

(24) במדיה י"ה, ל"ח; רומי י"ה, טיז; מ"ה י"ב; תחל' ק"ב, כ"ח; ק"ה, ל"ה.

(25) ירמיה ב/ ל"ג.

(26) כסה ספירושים השבעים ורשוי ואחריהם, ובתקום פְּגַלִּי או פְּגַלִּי.

(27) כרעתם של דריין, בעל המצוות, גונוס, פירשטי, מנדרקרן שטינגרן, בואר

וליאנדר ואחריהם, ובזמנים פְּגַלִּי = פְּגַלִּי, בהשמטה האלף.

(28) ואפשר שהרש הוא זילל = אול, בחולוף האלף ליוו, ואין כן שם חסרון אותו,

חותכות ישנן שכל העתידים הפתוחים שלטעה מבניין פועל הם ולא מבניין נפען.¹ אחת מה שלכמתה מהם יש צורות מבנוין פועל: קְרַלְאָו⁽¹⁾, פְּלִילָה⁽²⁾, פְּרַזְנָה⁽³⁾ ודְּלִיס⁽⁴⁾ — ונפעל אין פועל זה; חם, וּמָס, פְּמָטוֹמֵי), וִיחַם, חַם, בְּחַם, כְּחַם וכְּרוֹמָה — ומנגעל יש רק: חַגְּחַטִּים⁽⁵⁾, שַׁצְּרוֹה זְרָה הַיא⁽⁶⁾; מְרַחָה⁽⁷⁾ — ונפעל אין; בְּקָה⁽⁸⁾ רְפַגָּה⁽⁹⁾ — ונפעל אין; רֻעָה, גְּרַעָה, גְּרַעַת, בְּרַעַת, רְעַזָּע⁽¹⁰⁾ — ומנגעל אין. ומאה נעלם וכורומה — ונפעל אין. והראיה השנית היא מה שפआ-הפעל אינה דוגשה בכמה פעולות אלו (יצרא אֲקַלָּי, פְּנַשְׂמָה), שכן הראו היה צריך לרגע בחם אילו היו מבניין נפעל. פעועל "קְלָל" בא אף בנין נפעל ופआ-הפעל של העתיד של בנין זה דוגשה בו: יְקַלְוָה⁽¹¹⁾. אף "שםם" בא בנין נפעל: גְּשַׁפְּה, גְּשַׁבְּהוּ וכורומה. אבל אילו הייתה הצורה "תשם" מבניין זה, היהתה צורתה פְּשָׁם וְלֹא פְּשָׁם, ועתור זה משומם זה מבניין פועל הוא, ושתי צורותיו האחרות (אֲשָׁם⁽¹²⁾, וְשָׁם⁽¹³⁾; וְשָׁפְּמוֹ⁽¹⁴⁾) טיענות אף הן על זה.

בספר מצויים כמה טונחים של דקדוק שאינם מדויקים ביזור. האותיות הראשונות של שמות האותיות אל-ף, דל-ת, למד וסתך אינן צירוכות להיות קומות (ביבר זה, ושותחו נגרר בזה אחר רכיבים שקדמו לו) אלא פתחות, ומשום זה החטעם בהן לטעה ("מלעיל"), מה שאין כן אילו היו קומות, שרינם של שמות כאלו לקביל את החטעם לטעה ("מלרע"):

(1) ישעי י"ט, ו.

(2) שם ל'ח, י"ד; איוב כ"ח, ד.

(3) חהלה ע"ט, ח.

(4) ש"ב ג', א.

(5) ישעי מ"ה, ט"ז.

(6) שם נ"ז, ח.

(7) ואפשר שתבה זו היא מושך "יחם", שטמעה מוכיה על זה, ובשם שושם (יחוי ו', ו), בצע לשרש "שםם", ושמנו השם "ישומון", וכפually "זום" ו"יחם" שהם אחויים לאטם" וחתמס". ואפשר ש"שםם" לא מן "שםם" אלא מן "ישם".

(8) ש"א ל', ג'; מל"ב ד', כ"ג.

(9) מל"ב כב, י"ט; דהיב ל"ה, כ"ג.

(10) תחל' נ"ה, כ"ב.

(11) ישעי ח', ט.

(12) מש' יא, ט"ז; יג'ג, כ.

(13) ישעי ל', ט"ז.

(14) שם מ"ב, י"ד.

(15) מל"א ט', ח' וכשר מקומות.

(16) תחל' ס', ט"ז; איוב י"ג, ח.

(17) שם ח', ח.

אמְרָפֶל. ואין יותר אלא זו, ששם בינוית מוכיה על זה ומשמעותה אף הוא טיר על זה (שהרי אין יותר אלא זה, שתנוותה א' נשתנה בה ל"ט בתקופת השנתונון של חנוותה אלו). ואין ק' אלא כפ'. — בנקור שמות חנוותה בחר המחבר את שיטם של קצת מדרקרים, שהא דasha של כל חנווה מנוקד בחנוותה שלה ווסף בתנוותה של המכונת לה, ויצאו לו שמות אלו: קְפִין (והוא הנדו), צִינָה, חִירֵק (והוא הנדו). חֹלֶם, שָׂוָרֶק פְּתַח, סְגָל, תְּנִיק (והוא הקטן), קְמוֹן (והוא הקטן) ובקבוי. לשיטה זו אין שום טעם וייסוד ומעשיה יולדות בה. שמות החנוותה הם: קְפִין (נדול וקטן), צִינָה תְּנִיק (נדול וקטן), חֹלֶם, שָׂוָרֶק, פְּתַח, סְגָל ובקבוי, וקריאת "חִירֵק" אף היא אינה ראויה, ושם "חִטְפָּפָ" (ובכיסיות: חִטְפָּפָח ו'כ') יפה טבנו. — ואין "עֲבָר" אלא "צְבָר", שהרי זה שם (ועל משקל "צְבָר") ולא עפ". — וכן מ"ב" (§§ 69, 70) צריך ללחוץ מפני "קו מאנז", המדויק ממנה. — ומשמעה של "הקראה" הוא גרם לאחר שיקרא בספר; וחגרם שיכתוב אדם קריי "חִרְקָה".

טעויות ישן בספר בשפע נדול מואוד. בסוף חלק א' נתקנה אך טעות אחת ובסיום חיב שלשים ושלש — ולאמיתו של דבר ישן עוד כמה עשרות! וחטויות מצויות בכלים ובנטיות ובתרגולים וההכתבות. בכלים ובנטיות שבח' א': חטף האותיות (§ 3, במוקם חטף), בצוותן (שם — בצוותיהם), ז' (§§ 31, 32 ובח' ב, § 24 — ז'), שמות העצים (§ 14 — העצים), ולბתי חיים (שם — ולשמות מי שאינם חיים, או: דוממים), בפטשות בלתי חיים (§ 18 — בפטשות עצמים שאינם חיים), חבית, חנות (§§ 22, 47 — חבית, חנות. מספר הרכבים "ח'ניות"¹ מעיד, שהחיה חתופה בחטף פתוח, אולי היהת קוטזה, היה הקמן מתקיים, בכשותה בלהות, בירות, חומות, חנות, חסות, רמות טעות. והקרואה המקבלה של "בא בתקבוחו של יין"²) מוכיחה, שהפרק הוא חבית, ובמספר הרכבים ח'ניות, ולא ח'נית ות'ניות, שאליו היהת החיה קוטזה היה אף בשם זה מתקיים, בכשותה ד'ניות וו'ניות, א' ק' (§ 29, א — הקמינים הם בטיעות). משתחמים גם כן בטליה "יתורה" גם כן ח' פ' (§ 33, א — המלה "טאר" (§ 33 — בcn" מיטרחה). זוהי (§ 33 — זויה), שמות הנוף בחופשת המלה "טאר" (§ 33 — בcn" מיטרחה). זוהי (§ 33 — זויה), שמות הנוף (35 — שמות), בוגרי וכ' (43 — הדלת רפה), פְּרִזְן י', קְנֵב י', קְרָם י' (שם — כלומר: שמות אלו רק בספר יחד בלבד!), תְּשִׁקְקָה ד — חַשְׁקָה, אַקְלָי (שם — אַקְלָי). טקה (48, סוף, 64 — במקרא הנימל תPAIR רפה, והחתייב צ"ל: עינקה), פְּטוֹרָה (68 ובח' ב, 4, 11, 16, 17 ועוד — פְּטֻרָה), אַיְכָם, פְּיַכָּם (68 — אַיְכָם, פְּיַכָּם), יַשְׁמָם

(1) יומטי ל"ג, טז.

(2) ביק ל"א, ע"ב וקפטין, ע"א.

(שם — יונשנים. יונשנן¹) מוכיה, שלזוכרים אומרים "ישנים" ולא "ישם", כרעתו של שנידר, שהמחבר ננדיר אחריו). באלו שבח"ב: איזו (1, 4, 63 — צויזו), קוצר (3, 64 — הקייה המקובלת במספר רבים - קצרים) באה ליעדר על הפקרת שבמספר יחיד שהוא קצער ולא קצער — ושם ב § 3 יש אחר כך אף קצערו, דגושים (9 — ובמספר יחיד שם, כראוי: קנטש) החקרים (20 — החקרים) החקיקת (35, 24 — חקלקת), סנוות (24 — סנוות), פגעה (43), הדרים (שם — האדרים), החרבל (51 — חקלת), אפניהם (69 — אפניהם) פרגשיים (56 — פרגשיים), אופן אופן (52 — אידאלו) או: אילו, פרגשיים (56 — פרגשיים), אופן אופן (57 — אפניהם) וכראוי, ובכ"ב, 64, 69 — כראוי, החקרים (57 — בחקרים) רעניונות (59 — רעניונות²) נגאלה (64 — נגאלה), ארכויים (68, 70 — ארכויים) נקודה נקודות (70 — נקודה), גנטה (68, 70 — גנטה), אפניהם (69 — אפניהם³), פיניך (70 — פיניך) והחבות שעל משקלי הפעלה גנטיקום, ונטטניים (35), ויברך (שם). בהמות הבית (37, טבאות (40, ובח"ב, 144 — עוגות), והטפטניים (44, ובח"ב, 168 — פין), פה המשפט (57 — פה), ברכם (86 — ברכם), לאחווה פירד (44, ובח"ב, 168 — פין), ובח"ב: צפירות (10 — צפירות), שטורך (שם — ובכל מונחים (97 — מונחים), ובבח"ב: צפירות (10 — צפירות), שטורך (שם — ובכל 95), מונחים (97 — מונחים), גנטיגנו (23 — גנטיגנו), ובקביב (65 — ובקביב), הטריה (110 — 19 — פאדים), גנטיגנו (23 — גנטיגנו), ובקביב (65 — ובקביב), הטריה (110 — תיינריה), לגבות (126 — לגבות), וויהפט (145 — וויהפט), מתחבאים (שם — מתחבאים), החקרים, גנטיפם (151 — בחקרים, בחקרים), וכמה וכמה חבות על משקלי הפעלה והטפטנית דגשנות בהן הם.

לא פרטתי את כל המטעיות בספר. ישנן עוד רבות שאין מוכאות פון. בכל ספר שהוא פונגמות הרבה המטעיות שמצוית בו, ומכל שכן בספר דקדוק, שהוחבתו של המחבר לראות שהיא מדויק ומדויק טואוד ושלא תהא בו שום טעות איזו שהוא!

ל-§ 6 שבח"א נתנו הערות, וההערות הרי נתחברו, לפי האמור בהקורתה רק בשבייל אלו שאין לפפק שראוים הם להנתן להם — ולמה בא אחר כך תרנגול, ושאותו חיבם כל התלמידים כלם לקרותו כתלה ולחבירו בין קמי החגנו a לבן קמן החגנו o?

(1) וויה, שקלים ג', מ"ז, ב' ובלוי, פס' מ"ג, ע"ב וצ"א, ע"ב, ואפשר שבעוד מקומות אחרים ובפירושו של רשיי לערובון כיון כיון וניין, ע"ב.

(2) דמי ב', פ"ט ולי; ד', ט"ז; ח', ר' ווי.

(3) מן "אפנינו" (פס' כ"ה, י"א) אנו לפודים על זה = אונגיון חקנינו — מן אונגים וחקנינים.

אלו הם חסרונוותיו ולקיומו של הספר. ב' אלו נתונים לתקון. הם פונטיטים
אתו, אבל רק במקצת. בכל' טוב הספר. זה ספר שטוחי הגון, בעל תקף גדול,
הנתון ליוםרו כמעט את כל כל'יו הרקוק, וכשיטה רצואה וכבלושן קלה וברורה;
ובכשפע הגדול של התרגוליום וההכתבות מבליע הוא את הכללים במעיהם, ומקנה
לهم את יריעת הלשון בשער הגון.

כל הספר כלו מנוקד ומורפם באותיות גדולות ועל גביו ניר יפה, קרואו
ספר זה.

כלי ספק יזכה בספר לטהדורות חדשת, שבא יתמלאו פנימותיו, והוא מתוקן כל צרכו. יוסף ברכה למשתמשים בו.

שבט, ייט להכ"ב.

（如需增加，請寫在此處）